

REDACTIA
și ADMINISTRATIA:
Deák Ferenc-utca 35.

Articolii și corespondențele pentru publicare se trimit redacției.

Concure, inserțiuni și taxele de abonament se trimit administrației tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICĂȘCĂ-ȘCOLĂȘTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE DORȚĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECĂ.

ABONAMENTUL:
Pe un an 10 coroane
Pe jum. an 5 coroane

Pentru România și străinătate:

Pe un an 14 franci
Pe jum. an 7 franci.

Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Utilitarismul.

Cultul divin mozaic a adunat comori fabuloase în templul din Ierusalim, și a făcut din el centrul vieții lui Israel. Puterea creatoare a credinței mesianice a adunat acele comori numai și numai întru preamărirea idealului teocratic. Comorile sufletești ale cultului divin au fost împodobite cu comorile pământești. »Tot aurul și argintul este a lui Iehova« s'a zis, pentru că dela el urmează toate darurile cerești și pământești. Atmosfera aceasta n'a avut nici o notă utilitaristă, belșugul a intrat în casele celor ce stăteau în casa Domnului, prin prinoasele credinței în opera mânturiei sufletești. S'a dat totul de bună voie pe altarul mânturiei sufletești.

Cazuistica a fost negațiunea acestui ideal teocratic, ea a disecat principiile în utilitarism prin aplicarea cazuistică a legii, și de, specula de cele sfinte a deschis drumurile către interesul propriu din cari s'au născut sectele și fariseismul, saducheismul prin cari s'a scurs procesul de disoluție a instituției teocratice. Drept dovadă că prin instituțiuni omenești nu se pot susține instituțiuni dumnezeiești ci din potrivă prin instituțiuni dumnezeiești se susțin instituțiunile omenești.

Mântuitorul Hristos a salvat omenimea din acel haos al decadenței iudeului și al păgânului deopotrivă, cari n'au putut rezolva problema vieții pe bazele utilitariste ale sectarismului religios și a raționalismului filozofic. El, fără a pacta, nici cu iudeul nici cu păgânul și-a întemeiat religia sa pe principii divine ca totațtea adevăruri absolute și aceste principii le-a depus în instituțiunea divină, biserica sa, ca prin aceasta instituțiunile să se creeze noaua societate creștină în care să se rezolveze problema vieții pentru toți și toate. Și a fost mai tare aceasta instituție întemeiată pe credința absolută în Dumnezeu și pe principiul iubirii culminat în abnegație, din care a răsărit cultura creștină, decât toată cultura antică. Comoara sufletească a bisericii lui Hristos a adunat toate comorile pământești pe altarul bisericii lui, cei dintâi 8 secolii creștinești ce formează treptele triumfului spiritualismului asupra materialismului este mărturia clasică a tezei

susținute de noi, biserica numai prin mijloacele ei spirituale să poate susține și poate regenera o societate.

De câte ori a depășit detentorii ocărnuirei bisericești de pe acest pedestal al creștinismului curat și au început a pacta cu împrejurări externe de ordin cazuistic, adică au încercat o operă de salvare a sufletelor pe baze utilitarise, pe forțe materiale, întotdeauna au naufragiat, în Orient și accident deopotrivă. Au fost și vor mai fi oameni cari speculează interese personale și comune pe conta integrității bisericii lui Hristos, dar nici când n'a lipsit glasul îndreptător, sufletul viu al bisericii s'a ridicat peste toate tentațiunile provenite din voie ori fără de voie, din greșelile gândirei omenești.

Preotul român a trăit în trecut pe o pâne cu credincioșii săi. În Bănat s'a păstrat până acum un act simbolic a împărțirii pe pâne dintre preot și credincios. La praznicul familiar credinciosul aduce colacul la biserică pe care preotul îl taie în două și adăpând cu vin ambele părți, gustă împreună din colacul adăpat cu vin, între cuvintele Hristos este în mijlocul nostru. După terminarea actului de sfințire a praznicului, credinciosul duce cu sine o parte din colacul sfințit pentru casa sa, iar cealaltă o duce preotul. Soartea comună a stabilit între preot și credincios un raport intim sufletesc, de părinte și fiu sufletesc. În acest raport sufletesc zace taina influinței preotului român asupra credincioșilor săi. În devotamentul preotului pentru îngrijirea de starea sufletească a credincioșilor săi a mers până la extreme hotare ale abnegațiunei. Așa la cuprins spiritul modern care tinde a rupe legătura sufletească dintre preot și credincios, izvorul din care s'a creat toate instituțiunile câte le avem. Așa s'a impus lupta de existență a preoției noastre de astăzi.

Se dau ordinuri și cercuri pentru înființarea de fonduri ca opere de salvare. Dispozițiile aceste inspirate de legitime îngrijorări de soartea instituțiilor noastre bisericești dominează oficialitatea de astăzi. Și aceasta tendință poate prea unilateral accentuată în pastorale dă aparența unui curent utilitarist în biserică. De

aici a provenit critica unui corespondent al »Românului« preocupat de cele sufletești, pe cari le vede subordonate celor materiale în cercurile episcopoești și în practica pastorală mai nouă.

Dacă în oficialitatea bisericeii a fi o tendință de pactare cazuistică cu interesele particulare și comune, crearea fondurilor prin o cumpărare și o vânzare de interese, atunci fiat aplicație, suntem în decadența utilitarismului, de ce să teme criticul din »Românul«.

Dar har Domnului nu suntem până acolo. Religiositatea este punctul de mănecare și la acțiunea pentru crearea surselor de subsistență reclamate de trebuințele timpului în care trăim. Dar dacă s'ar accentua prea unilateral interesul material ușor am putea ajunge acolo.

Fără a admite materializarea cercurilor bisericești prin acțiunea de a pune la adăpostul grigirilor materiale instituțiile noastre bisericești, trebuie să ținem seamă de glasul ce zice că fundamentul acestor instituțiuni, este religiositatea credincioșilor, aceasta să fie cultivată mai presus de toate, căci ea este izvorul viu al instituțiunilor. Neținzind asprimile cuvintelor aruncate în această discuțiune, socotim că subiectul criticei se află în cerculare și subiectul cercurilor în critică, una pe alta să întregesc.

Acum sunt câțiva ani de când s'a făcut în Franța separarea între biserică și stat. Biserica a fost despoiată de tot ce a avut și lăsată numai cu sufletul viu. Mai adeunazi cetiram, că de când a rămas în propriile ei puteri s'a întărit și mai puternic de cum eră, ca din pământ au răsărit din sânul ei noi instituțiuni mai strălucite și bogate decât cele de mai înainte. Și ce este taina acestei renașteri? religiositatea înflorită din catedră, amvon și scaunul mărturisirei, cari au redat bisericeii în prisosință tot aurul și argintul pierdut. Liberi cugetători înainte cărora, catehizarea amvonul, mărturisirea, cuminecătura, rugăciunile par a fi naivități, stau uluiți de aceasta evoluție a spiritului religios.

Cu alte cuvinte: utilitarismul nu e principiu de viață creștinească, dar din religiositate care face viața creștinească productivă resare bunăstarea ca o roadă firească, și nu e păcat a arată aceste roade ale religiosității, dacă nu le punem pe aceste ca pe bunuri lumești de supremul scop al vieții.

În principiu cred că toți suntem de acord, dar și aici să potrivește axioma: si duo dicunt idem non est idem.

Activitatea pastorală sub prisma de observație a poporului.

Cetisem într'un concurs al foaiei oficioase, dintr'o dieceză de ale noastre, publicat pentru postul de preot, că comitetul parohial a detras birul preoțesc, dar autoritatea supremă diecezană l-a impus din oficiu. De locuință, zicea comitetul, are să se ngrijască aleșul, iar față de acest obiect, autoritatea diecezană nu dispune.

Felul acesta de gândire și acțiune a poporului nostru, față de retribuirea serviciului preoțesc, e atât de caracteristic pentru vremile noastre, încât merită toată atențiunea noastră și ne servește de indemn a-ne ocupa de el, cu atât mai vârtos, că nu e sporadic, ci general, ca un fel de stare patologică.

Deduc, că comitetul va fi motivat detragerea birului cu mizeră congruă, care tocmăi acolo, cum grăesc semnele, se întinde cu mâna zgârcită; dar conziderând că birul încă a fost luat de bază la stabilirea congruei, acum fără bir, preotul viitor, nu va avea salariul, ce l-a avut antecesorul. Aceasta însă nu voiește a o și comitetul, deși, nu mă îndoiesc, va fi fost făcut atent din partea organului competent. Nici aceea nu va voi să recunoască comitetul, că și traiul preotului s'a scumpit ca al celorlalți oficianți, tot cu plăți mărite. Și chiar membrii comitetului, azi nu-și mai ofer brațele și serviciul, nimănu, cu plata de pe vremuri, ci îndoit. Numai preotului, față de trecut, i-se reduc venitele, și, conform împrejurărilor prezintelui i-se înmulțesc sarcinile.

Da, nu felul acesta de aprețiere a serviciului preoțesc mi-a servit de indemn la scrierea acestor orduri, ci în legătură cu pricina de sus, un caz și mai nostim.

Am împărțășit adecă, unor membri frunțași din parohie-mi, stipulațiunile din concursul atins mai sus, și i-am forțat a aduce o judecată asupra procedurii respectivului comitet, după ce li-am dat să înțeleagă nesiguranța retribuțiunilor preoțești în comparație cu acelorlalți funcționari din comună: învățători și notar comunal. Și iată, ce mi-au răspuns: „Învățătorul e mai slab plătit decât preotul, iar notarul, dacă e plătit bine și merită, pentru că lucră de dimineața până seara. Preotul ce lucră însă?“

„Nu eugetați — le-am zis — că chemarea preotului e numai să boteze, să cunune, înmormânteze și să servească în biserică duminica și în sărbători. Au n'ați văzut, că eu catehizez de 2 ori pe săptămână, exortez, în anumite timpuri vă predic, ceea-ce cere pregătire; și dacă ați veni la sf. biserică, cum ați avea datorință, v'aș predică în toată duminica și sărbătoarea, căci păreții n'au lipsă de predică. Apoi, am să conduc oficiul parohial, care încă mi dă de lucru; am să fac socoțile parohiali și — am să cetesc mult, ca să vă știu conduce și învăța etc. Și ca să pot lucră așa, trebuie să fiu pus în condițiuni bune, ca grijile existenței să nu mă împedece dela împlinirea daroriei“.

„Noi nu aflăm — răspunde unul — că S. Ta ești dator să faci câte ai înșirat, numai ca să capeți mai multă plată. Comuna N. e mare, acolo preotul are 3.000 florini venit, dar el nici odată n'a catehizat, nici n'a predicat; — așa spun credincioșii lui“.

Așa, apoi, am continuat, sfârșind cu regretul, că: au ochi și nu văd, urechi și nu aud. Iată, în ce conturi e cuprins preotul în psihologia poporului.

Acum ni-se împune o dublă întrebare: de unde provine la popor lăcomia aceasta, de a-l scurtă pe preot în retribuțiunea serviciului său? Și — de ce nu apreciază poporul activitatea preotului său după merit?

Și una și alta din aceste întrebări l-și află explicarea în mai multe cauze secundare, dar cele principale sunt următoarele:

Nu e tocmai îndepărtat trecutul, când religiunea noastră era tolerată, iar cunoașterea cărții era un drept al claselor privilegiate. Intoleranța și asupririle, ce le-a îndurat poporul deopotrivă cu preotul, — afară de raportul religios, — în mod firesc, a șezut între ei acea legătură strânsă, care, pentru totdeauna, îi împreună pe frații din aceleași suferințe. Poporul e avizat la mângăierea preotului și acesta la sprijinul poporului. Nivelul cultural al preotului nu putea fi zădărnici față de masa poporului, iar împrejurarea aceeași, unită cu sărăcia, a pus în mâna preotului aceleași unelte, ca să-și câștige pâinea, la cari era avizat și poporul. Cu toții erau părtași de aceleași bucurii, dacă le aveau, și de aceleași necazuri.

Era cea nouă a libertăților a adus cu sine, deși încet, schimbarea raporturilor de viață patriarhală, a vremilor apuse. Și iată, biserica a ajuns în poziția a-și crește preoții cu carte; dar cartea aduce cu sine, ca preoții să observe o ținută mai serioasă și o tactică mai severă în relațiile cu poporul. Și pentru că nu fraternizează cu el în felul tradiției din moși și părinți, preotul e stigmatizat de sumet și arogant, și în loc de a fi întimpinat călduros, e întimpinat cu răceală.

Ca preotul să nu fie superb față de poporeni, ei îi doresc să fie sărac, pentru că săracul e umilit. Aceasta o doresc ei și celorlalți domni, dar asupra lor li-s'a limitat puterea. Și mărturisirea aceasta de credință mi-a făcut-o mie un credincios, când era în stare veselă.

Dar mai avem experiență că preotul, fie că nu are independința materială și morală și atunci vâniază după anume interese, fie din alte cauze nevrednice de pomenire, se tractează cu poporul în mod demn și mai puțin demn, și, — de cele mai multe ori, domnește situația. Un astfel de preot dacă ar cere orice, chiar și casă parohială, i-se face. Între astfel de împrejurări, doară, a dat și Irod, Salomie, capul lui Ioan Botezătorul. Așa însă, morală se îngroapă nu se zidește. Cazurile acestea demne de reprobare, constituiesc numai antipoda progresului natural, ce se desfășură în locurile, unde prin păstorie necurmat bună, poporul a ajuns la un grad oarecare de dezvoltare intelectuală și morală.

Vorbind despre neaprețierea activității preotului eu aflu de o parte în conservativismul pronunțat al poporului nostru. El ține strâns la obiceiurile, în cari a crescut și în cari unii au și îmbătrânit. Pentru el, inovațiunile ce le aduce un preot tinăr, în domeniul pastoral, sunt lucruri, ce nu-l interesează, pentru că nu s'a pomenit cu ele, iar până să se înpace și să le primească de bune, ar trebui să le înțeleagă. Dar tocmai înțelegerea îi lipsește, pentru că nu s'a împărtășit, la timp, de educația potrivită. Urmează dară, că pentru a fi înțeleasă activitatea pastorală, în senz modern, poporul trebuie să fie mai întâi educat și obicinuit cu postulatele misiunii pastorale. Rezultă deci de aici, că problema viitorului este de a crește astfel de generațiuni, cari nouă ne lipsesc.

De alte parte, neluarea în seamă a activității preotului în multe cazuri, își află explicare și în receala, ce i-o păstrează poporul pentru tactica lui severă, cu

care nu era obicinuit. Aș putea proba cu exemple. Se știe doară, din experiență, că celce nu are pentru cineva simpatie, nu numai că nu-i face bine, ci i-ar denega și ceea ce are. Numai iubirea adevărată poate le poate. Iubirei deaproapelui însă are să-i premeargă iubirea față de Dumnezeu, pe care, ca să-l iubim, mai întâiu trebuie să credem în el. Aceasta va să însemneze cu alte cuvinte: să întărim mai întâiu credința și morală poporului, pentru a-l scoate din ignoranța în care se află. Să-i luminăm, că preotul modern e al unui popor liber, cu aspirațiuni la progres și cultură, nu al iobagilor dela 1848. Preotul deci, ca toți officianții, trebuie să aibă toate condițiunile de traiu tignit, pentru a avea timp, voie și puterea trebuincioasă, de a servi bisericii și a învăța poporul, precum îi impune misiunea.

Și eu cred tare, că succesul acesta se va ajunge treptat, printr'o activitate pastorală de model și prin educațiunea poporului, sistematică și în mod constant, în întreg cuprinsul sfintei noastre biserici.

Se simte adecă tot mai mult trebuința unei prefaceri, prin ridicarea nivelului intelectual și moral al poporului; atunci va înțelege și apreția și activitatea preotului după merit.

Nicolae Crișmaru.

Cuvântare

la instalare în scaunul de protopop. *)

de: Gh. Tulbure.

Onorați membri sinodali!

După cum vă este cunoscut tuturor, prin trecerea la cele veșnice a vrednicului și venerabilului protopresbiter al Orăzii Toma Păcala, acest tract protopopesc în ziua de 2/15 noemvrie anul 1922 ajunsese în vacanță. Autoritatea noastră bisericească, îndată după decedarea fostului protopop, a cărui amintire este încă viie și va fi puterea binecuvântată, s'a îngrijit de conducerea interinală a tractului văduvit, incredințându-o asesorului cons. Andreiu Horvath, parohul din Oradea-Velența.

În același timp s'au luat măsurile necesare pentru constituirea corporațiunilor protopopești electorale, s'a statorit și s'a publicat concursul la postul de protopop în organul oficial „Bis. și Școala”, și s'au luat dispozițiunile pentru validitatea votului colectiv. terminate toate acestea și esmis fiind de comisar pentru conducerea actului alegerii, pe ziua de 13/26 iunie a. c. am convocat sinodul protopopesc electoral și am săvârșit actul alegerii, al cărui rezultat după cum știți a fost, că păr. administrator a întrunit totalitatea voturilor date.

Alegerea aceasta frumoasă și impunătoare a fost aprobată sau confirmată și din partea Venerabilului Consistor eparhial, care în ședința sa plenară din 18/31 iuliu a. c. a numit pe păr. administrator A. Horvath de protopop al tractului Orăzii-mari.

Și după ce Preasfinția Sa Domnul Episcop diecezan a binevoit a revizui și din partea canonică actul acesta electoral, pe alesul și confirmatul de protopop, la 22 septemvrie a. c. cu prilejul sfințirii bisericii nouă din comuna Satulbarbă l-a hirotesit întru protopresbiter și pe virtutea acestui dar l-a provăzut cu gramata sau investitura arhierescă.

*) Rostită, în calitate de comisar cons., la instalarea protopresbiterului Andreiu Horvath din Oradea-mare în 14/27 nov. c.

După toate acestea a mai rămas ca nou hirotitul protopop să fie introdus în forma și cu solemnitatea obișnuită în oficiul și beneficiul, pentru care a fost ales, denumit și hirotisit.

Incredințat fiind, în calitate de comisar consistorial, și cu săvârșirea acestui act sărbătorește am onoarea a intra deci în *formalitatea actului instalării*. (Se dă cetire mandatului comisariatului, investiturii canonice și circularului episcopesc).

Iar acum, în acest moment solemn, când în numele autorității noastre superioare bisericesti, am mandatul de a te instala în oficiul și-n scaunul de protopop al Orăzii, către Dta mă adresez, Preaonorate părinte protopresbiter, și înainte de ce Ți-aș incredința insigniile, cari aparțin la atribuțiunile demnității protopopești, îmi conzider de datorință să-ți infățizez în trăsături generale, sarcina cea grea și rezponzabilitatea cea mare, care a căzut asupra umerilor Dtale, deodată cu primirea acestei demnități în ierarhia și organismul bisericii noastre ortodoxe.

Votul clerului și al poporului din tract, *increderea* Venerabilului Consistor eparhial și *investitura* canonică obținută dela Preasfinția Sa Domnul Episcop diecezan, aceștia sunt — după darul și ajutorul lui Dumnezeu — cei *trei factori*, cari te-au ales din sânul preotimii noastre și te-au ridicat în fruntea protopopiatului Orăzii-mari.

Urmează în chip firesc, că și drepturile, dar și datorințele împreunate cu oficiul protopopesesc, ce ți-se incredințează, au să se îndrepteze în aceste trei direcțiuni și au să se refere mai ales la acești trei factori conlucrători.

Astfel, înainte de toate, darul hirotisirii, împărțit din plenitudinea darurilor și a puterii arhieresti și investitura canonică, ce ai primit din mâna părintescă a Preasfințitului nostru Episcop diecezan, îți impun în locul prin datorință de a fi, față de capul încoronat al eparhiei, eu reverința, cu supunerea și cu ascultarea convenită și de a stărui, ca acest sentiment de alipire și subordonație, reclamat de sfintele canoane, să fie cultivat și din partea clerului și a poporului, în fruntea căruia ești așezat.

În același timp și aceeași măsură, fiind, în calitatea oficială de protopop, *organul de încredere și executivă* al Consistorului nostru eparhial, vei avea datorința morală și oficială de a păstra strânsă și nevălămată *legătura spirituală și disciplinară*, în care Te află față de autoritatea superioară.

Protopresbiterul este — cum am constatat și la alt prilej — *ochiul treaz și mâna dreaptă* a Consistorului său, în păstoria duhovnicească și-n cărmuirea vieții bisericesti. De această cinste și încredere însă protopresbiterul se va dovedi vrednic numai atunci, când în esecutarea mandatelor primite din partea superiorității sale va fi totdeauna conștient, exact și punctual, dar mai ales atunci, când va fi un *sincer și drept informator*, al autorității sale, în toate afacerile avizate la aprecierea și competența sa. Iar acestei îndatoriri esențiale va putea satisface numai atunci, când pătruns de conștiința chemării sale și orientat deplin asupra tuturor problemelor actuale și importante ale vieții bisericesti — se va strădui să se convingă însuși *în persoană* despre starea afacerilor și despre mersul vieții bisericesti și școlare din tract, iar neglijențele și scăderile constatate, împreună cu cauzele acelora, le va prezenta superiorității în *formă reală și obiectivă*. În sfârșit protopresbiterul luminat și conștient, cunoșcându-și hotarele sferei sale de activitate și iuris-

dicțiune, în toate acțiunile sale oficiale se va feri cu prudență de a depăși aceste margini sau de a slăbi raportul de *dependență și subordonație* față cu autoritatea sa superioară. În același timp va grijă să-și susțină nevălămată autoritatea și demnitatea sa și nu va îngădui celor subordonați lui, ca să se abată dela legile și rânduielile bisericesti sau dela obligamentele lor disciplinare.

În cadrele sferei de activitate, ce ți-se deschide, vei îngriji mai presus de toate ca corporațiunile și organele bisericesti și școlare să funcționeze normal și regulat, pentru ca în chipul acesta organismul bisericii noastre constituționale să se întărească și să înainteze pe linia de dezvoltare desemnată de nemuritorul Șaguna, părintele autonomiei și constituțiunii noastre bisericesti. Toate dispozițiunile ce vei lua în acest scop vei căuta să fie în armonie cu spiritul sfintei scripturi, al canoanelor și al așazămintelor bisericii noastre strămoșești.

Ai fi în rătăcire însă, dacă te vei lăsa ispitit de credință, că controlând îndeplinirea cu rigoare a formelor de viață constituțională, ți-ai împlinit întreaga datorință. Este un adevăr vechiu, că singure formele, oricât ar fi de frumoase și corecte, fără o viață internă, rămân seci și neroditoare, ca credința fără de fapte sau ca trupul fără suflet. Deci voind a te avânta la înălțimea adevăratei misiuni, rezervate protopresbiterilor, vei depune toate stăruințele pentru crearea și îmbogățirea vieții interne bisericesti, a *vieții religioase și pastorale*. Suprema datorință a noastră, a celor așezați la cărma bisericii, este să o fortificăm în lăuntrul ei, spre a o face tare și nebiruită în afară, față cu mulțimea adversarilor ei. Această tărie se va ajunge însă numai dacă vom crea un *fond de viață bisericescă* viie, sănătoasă, curată și puternică.

În calitatea de inspector al instrucțiunii și educațiunii din școlile populare, îți vei îndrepta grija în special asupra faptului, ca studiul religiunii și cel al limbii materne să se propună în măsura reclamată de normele în vigoare și de recerințele speciale ale școlii confesionale, a cărei menire este să ne crească fiii poporului în iubirea de Dumnezeu și-n iubirea de neam.

Iar pe terenul administrativ epitopesec, îți vei câștiga titlu la eternă recunoștință a factorilor competenți, dacă vei depune toată controla și energia, ca averile bisericilor din tract să se chivernisească corect și rațional, sporindu-se din an în an.

În toate afacerile și dispozițiunile ce vei lua însă nu uită, că cărmuirea și păstoria în biserică noastră ortodoxă nu a fost nici odată isvorită din dubul volniciei sau al intoleranței, ci a purces purerea din dușpiritul de libertate, de convingere și dragoste întru Christos.

În sfârșit nu uită nici adevărul, că singure poruncile întemeiate pe lumina minții și pe puterea convingerii iau trup și dau roade binecuvântate.

Premiând acestea îți predau în formă solemnă *singhelia* sau gramata arhierescă, ce formează diploma și baza îndreptăririi Dtale la oficiul și beneficiul protopopiatului Orăzii-mari. Îți predau deasemenea *sigilul*, menit să împrumute autoritate și caracter oficial actelor și scrisorilor, ce vei redacta în calitatea de protopop. Și-ți predau în sfârșit *cheia* sf. biserici, care îți asigură libera intrare în templul Domnului și îndreptățirea de a îndeplini serviciile, ce cad în competența Dtale.

Cu aceste insignii totdeodată îți predau cărma și îngrijirea clerului și a poporului din tractul Orăzii-mari.

cu dorința, ca introducerea D-tale în scaun să formeze în viața acestui tract începutul unei epoce de cărmuire înțeleaptă și de muncă rodnică pe toate terenele.

Dumnezeu să ți ajute!

CRONICA.

Examene de calificare învățătorească se vor ține la institutul nostru preparandial în 9/22 și 10/23 dec. scripturistice și în 16/29 și 17/30 verbale. Conform regulamentului fie care candidat are să-și înainteze petiția ajustată cu toate actele recerute.

Fondul Aurel Vlaicu. Cu prilejul adunării generale a învățătorilor din Biharia ținută estimp în Beiuș, la inițiativa dlui Dr. Nicolau Regman învățătorii din Biharia au eternizat memoria decedatului Aurel Vlaicu prin înființarea unui fond numit Aurel Vlaicu, care să-i fie monumentul de viață dădător. Mențiunea fondului este să se ajute tinerii săraci din Biharia cari studiază la preparandia din Arad. Fondul va fi administrat de direcțiunea preparandiei noastre din Arad și se mărește din colecte. La înființare s'a colectat dela învățătorii întruniți în adunarea generală suma de 161. Cu privilegiul instalării protopresbiterului Andrei Horvath în Oradea-mare a mai colectat dl Regman încă o sumă de 50 cor. 50 fil. pe cari asemenea i-a administrat direcțiunea preparandiale din Arad. Binecuvântat să fie zelul învățătorilor noștri din Biharia ca se adună roade multe din care să se întărească acest monument al culturii românești ridicat în memoria marelui defunct Aurel Vlaicu.

O nouă școală în Arad. În Arad avem 4 școli populare confesionale susținute de comuna bisericească cu școala de aplicație dela seminar 5. Una din acele școli, cea din suburbiul Șega unde sunt mai cumpătați românii, eră slabă. La inițiativa prezidentului comitetului parohial dl Sava Raicu, comuna parohială a zidit o școală nouă pe intravilanul vechiu și mare din Șega, la finanțarea zidirii i-a stat întru ajutor banca „Victoria” pururea gata de a promova interesele culturale prin ajutoarele sale. Școala e zidită după cel mai nou sistem de pavillon ce îi dă o înfățișare grandioasă în lăuntrul intravilanului îngrădit cu grilagin de fer. Duminică în 10/23 noemvrie a fost sfințită această școală cu mare solemnitate în prezența poporenilor de toate clasele. Sfințirea a săvârșit-o părintele protopresbiter Vasilie Beleş asistat de părinții Dr. Gh. Ciuhandu, Traian Vățian și diaconul Dr. Lazar Iacob. Părintele Traian Vățian a ținut un frumos discurs după care a urmat discursul dlui prezident al comitetului Sava Raicu într'un elan de însuflețire. Suntem fericiți a înregistra această veste bună.

Congresul „Soc. ortodoxă naț. a femeilor române.” În anul acesta se ține în 23 și 24 nov. v. în Iași. Din acest prilej se deschide institutul de copii înființat și susținut de „Soc. fem. rom.” Cu bucurie scoatem la iveală faptul, că tot din acest prilej va concerta în ziua primă a „congresului” cunoscuta și apreciată „priveghitoare a Ardealului” d-na Triteanu, care în 9 și 11 dec. va juca în „Cavaleria rustică” și în „Sezătoarea” cari opere se vor executa pe scena Teatr. Național din București.

Conzistor plenar în Arad. Azi conzistorul din Arad a ținut ședință plenară sub prezidiul P. S. Sale părintelui Episcop diecezan Ioan I. Papp. Au luat parte asesorii consistoriali: Sava Raicu, Petru Ionaș, Dr. George Popa, Cornel Lazar, Dr. Aurel Petrovici, Aurel Călnicean, Vasile Beleş, Dr. Teodor Botiș, Gheorghe Purcariu, Mihai Lucaș, Axente Secula, Dr. Cornel Iancu, Dimitrie Muscan, Nicolae Crășmariu, Iosif Moldovan, Gherasim Serb, Traian Vățian, Gheorghe Popovici, Emanuel Ungureanu, Fabrițiu Manoilă și secretarul consistorial Vasilie Goldiș. În această ședință s'au ales la școala civilă de fete din Arad de profesoare doamnele Octavia Dr. G. Ciuhandu, Hermina V. Arjoca și domnișoara Hortensia Bogdan. S'a decis a se înainta la guvern o reprezentare pentru cererea unui ajutor de 30 mii coroane în scopul zidirii unei săli de gimnastică la institutul preparandial de aici fără condiții jignitoare pentru autonomia noastră bisericească. S'au luat inițiative pentru zidirea unui palat pe seama locuinței episcopului și pentru oficiile consistoriale, precum și pentru zidirea unei noi case de chirie în vecinătatea noului palat consistorial. Pentru conducerea acestor lucrări s'au ales în comisiune asesorii consistoriali: Sava Raicu, Roman Ciorogariu, Petru Ionaș, Dr. Cornel Iancu și Gheorghe Purcariu. S'au rezolvit mai multe afaceri curente, iar după terminarea agendelor asesorii consistoriali au fost la masă oaspeții P. S. Sale părintelui Episcop.

Caz de moarte. În Moșnița o comună în tractul Timișorii a răposat un credincios fruntaș Vasilie Dumitru. A fost episcopul bisericii, om cu multă dragoste către biserică. Prin stăruința și munca lui neobosită s'a adunat suma de bani necesară la noua biserică ce s'a sfințit nu de mult. S'a bucurat de mare popularitate în comună și ca om cu frumoase însușiri creștinești a fost pildă vie tuturor. A fost peirecut la mormânt cu multă jale, a răposat la etate de abia 48 ani. Dumnezeu să-l odihnească.

Un poet uitat. În săpt. trecută au fost aduse din Germania osemintele talentatului poet Cerna și puse spre vecinică odihnă în cim. Bellu din București, alături de măestrul său atât de scump de mare poet Eminescu. Ceremonia i-a fost foarte simplă. Carul cu rămășițele pământești abia au fost însoțite de câteva persoane: rudeniile apropiate și de câțiva adoratori... A trecut prin lume ca și umbra unui vis...

Muzeul industrial și comercial. Pe lângă ministerul de industrie și comerț din București s'a deschis un muzeu, care cuprinde produse mai însemnate din ramura industriei naționale române și din celelalte ramuri ale activității naționale. Acest muzeu s'a deschis săptămâna trecută în prezența Maj. Sale regelui Carol I.

Greșeli de tipar. În „Clerici neapți de învățători” din rubrica „Cronica” a Nr. 46 s'a strecurat următoarele greșeli, în șirul al 9-lea „a privi” în loc de *aprici*, în șirul al 11-lea „a permis ei” în loc de *permisei*, în șirul al 12-lea „popor” în loc de *popas*.

Inventarul averii patriarhiei de Carloviț. După o muncă de 6 săpt. comisia guvernului — însărcinată cu inventarea averii rămasă pe urma nenorocitului patriarh Bogdanoviciu, — a isprăvit lucrarea. Inventarul va fi predat min. preș. ungar.

Cancelarie advocațională. Dl dr. Eugeniu Costina aduce la cunoștință că și-a deschis cancelaria advocațională în Buteni.

Conferințe publice în Arad. Din inițiativa Reuniunii femeilor române și a Asociațiunii arădane se vor ține în iarna aceasta conferințe publice în Arad. Prima conferință se va ține în 1 (14) decembrie. Intre conferențarii anunțați până acum sunt dnii *Victor Stanciu, Dr. G. Ciuhandu, Dr. Lazar Iacob, Sabin Evtian, Ioan Montani, M. Novac, Silviu Beșan și Ioan Moldovan.*

Cronica bibliografică.

Avis! Pentru doamni învățători și corurile vocale Au apărut: *Cântări funebre.* Ce se cântă la înmormântări și parastase, pentru cor pe trei voci egale și se pot cânta: cu cor de copii, cor de fete, de adulți sau și numai de trei persoane solo. De: *Nicolae Ștefu,* învățator pensionat în Arad. Conținutul: 1. Amin (lung); 2. Doamne milueștene de 3 ori; Dăne Doamne — Doamne milueștene; 4. Amin (mic); 5. Cu sfinții; 6. Adusmi-am aminte; 7. Plâng și mă tânguiesc; 8. Aliluia; 9. Și duhului tău; 10. Mărire fie Doamne; 11. Doamne mitueștene (odată de dellegare); 12. În veci pomenirea de 3 ori; 13. În veci pomenirea (lung pe drum); 14. Sinte Dumnezeule; 15. Psalm 50: Milueștene Dumnezeule; 16. Omul e ca iarba — și fericită e calea. Melodiile au de bază podobia dela glas 5. Prețul unui exemplar 3 coroane. 10 fiteri porto postal. Se află de vânzare la „Librăria diecezană”. Arad strada Deák Ferenc Nrul 33.

Concurs.

Pentru îndeplinirea parohiei vacante din Cinteii (Kőröscsente, u. p. Nadab) se escrie concurs cu termen de 30 zile de la prima publicare în organul oficial „Biserica și Școala”.

Venitele împreunate cu aceasta parohie sunt:

1. Una sesiune pământ.
2. Un intravilan parohial.
3. Despăgubire de pășune.

4. Stolele și birul preotesc statorit de corporațiunile parohiale și aprobat de Ven. Consistor sub Nr. 899/1912.

Se observează, că parohia nu garantează întregirea dotației dela stat.

Alegândul preot are să supoarte dările, ce se vor ieclă după venitele beneficiate de dânsul, și este îndatorat a catehiza la școlile, din comună fără drept la remunerațiune.

Parohia fiind de clasa primă, dela recurenți se cere ecalificația prescrisă în concluzul Ven. Sinod parhial de sub Nr. 84 II/I pin 1910.

Recursele ajustate cu documentele prescrise și cu atestat de serviciul prestat și adresate comitetului parohial din Cinteiu, se vor subșterne în termenul legal P. O. Domn Dr. Dimitrie Barbu protopop ort. rom. în Chișineu (Kisjenő).

Recurenții au a se prezentă în vre-o Duminică ori sârbătoare în sf. biserică din Cinteii arătându-și desteritatea în cântarea bis., în oratorie și rituale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Dr. Dimitrie Barbu,* protopop ort. or. român.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea parohiei de clasa II-a Băița se escrie concurs cu termen de alegere 30 zile socotite dela prima publicare, pe lângă următorul beneficiu.

1. Cvarțir 3 chilii, culină, cămară.
2. Birul preotesc, 2 cor, de cununie.
3. Stolele uzuat și
4. Intregirea dela stat.

Alesul va plăti dările publice și va providea catehizarea la școlile străine din loc fără altă remunerațiune din partea parohiei.

Recurenții, conformându-se întru toate normelor în vigoare, își vor înaintă petițiile instruate complet și adresate comitetului parohial, din loc P. On. Oficiu pprezbiteral al tractului Vașcău în Cusiș (Köszvényes p. u. Kisszedreș).

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Vasilie Nicoruția,* vicar ppsc.

—□—

1—3

Nr. 712/1913.

Pe baza încuviințării Ven. Consistor de sub Nr. 3563 B. 1913, prin aceasta în urma deficienței preotului Gheorghe Morarescu se publică concurs cu termen de 30 zile în „Biserica și Școala”, pentru îndeplinirea parohiei de clasa II-a Tinod, protopresbiteratul Peșteșului, pe lângă următoarele emolumente:

1. Casă parohială cu supraedificatele necesare.
2. Intravilanul și pământul parohial de peste Criș, din țarină și țarinioară.
3. Dela fiecare număr de casă 1 măsură de cucuruz și o zi de clacă, care se poate însă rescumpără cu 80 fil. în bani.

4. Stolele obișnuite.

5. Intregirea dotațiunei dela stat.

Concurenții, cari trebuie se aibă ecalificație preotească pentru parohii de cl. II-a sunt avizați, ca cererile de concurs, ajustate legal, adresate comitetului parohial din Tinod, să le înainteze Prea On. oficiu protopopesc în Mezôtelegd, în termenul concursual, având dânsii, cu stricta observare a §-lui 33 din Regulamentul parohial, a se prezentă în cutareva duminică în sfânta biserică din Tinod, spre a-și arată desteritatea în cântare, tipic și oratorie.

Comitetul parohial.

Gheorghe M. Morarescu,
paroh, președ. com. par.

Mihailu Giurău,
notar adhoc.

În conțelegere cu: *Alexandru Munteanu,* protopop.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc vacant dela școala confesională gr.-ort. rom din Bulza — tractul Lipovei — în nex cu ordinul Ven. Consistor de sub Nr: 5026/913 se publică de nou concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în „Biserica și Școala”.

Emolumentele sunt:

1. În bani gata 516 cor. 40 fil. dela comuna bisericăscă, iar 364 cor. întregire dela stat.
2. Pământ în valoare de 80 cor.
3. Pentru lemnele învățătorului 40 cor.
4. Cortel liber în noul edificiu școlar și grădină 1/4 jugăr.
5. Pentru conferință 20 cor.
6. Pentru scripturiscă 6 cor.
7. Intregirea dela stat după serviciul prestat se va cere dela stat.

Alesul învățător este îndatorat a ține strana cantorală în dumineci și sârbători, a instrua elevii în cântările bisericăști, a luă parte la înmormântări și a conduce școala de repetițiune fără alta remunerațiune.

Reflectanții sunt pofțiți ca recursesle ajustate cu documente originale și anume: a) extras de botez din matricula bis. și extras de naștere din matricula civilă, b) diplomă de învățator, c) atestat de serviciu de până aci, d) atestat de apartinență dela antistia comunei natale, — și adresate comitetului parohial din Bulza să le înainteze în terminal fixat P. O. Oficiu protopopesc gr.-or. rom. din Lipova (Lippa) având a se prezenta în careva duminică ori sârbătoare în sf. biserică din Bulza spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Dat din ședința comitetului parohial gr.-ort. rom. ținută în Bulza la 23 iunie (6 iulie) 1913.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Fabritiu Manuila*, protopresbiter inspector școlar.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc vacant din Ignești (Ignafalva) se escrie concurs cu termin de 30 zile dela prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala”.

Emolumente:

1. Dela epitropia parohială: 200 cor.; 2. 16 jugh pământ și grădină școlară; 3. Naturale în preț de 130 cor.; 4. 6 stângini lemne, din cari se va încălzi și școala, conferință 10 cor., scripturistică 10 cor. Lo-salarul, ce l-a avut avut antecesorul. Aceasta însă nu voieste a-a ști comitetul deși, nu mă îndoiesc, va fi cuintă corespunzătoare. Intregirea salarului e cerută dela stat.

La recourse sunt a se alătură în original următoarele documente: 1. Extras de botez, 2. Diploma de învățator, 3. Atestat de apartinență, 4. Atestat de serviciu.

Alesul va provedea strana fără alta remunerație. Recursesle adresate către comitetul parohial din Ignești sunt a se înaintă P. O. Of. ppbit. din Buteni (Körösbökény), având reflectanții a se prezenta în cutare duminică ori sârbătoare în sf. biserică, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Florian Roxin* ppbiter, insp. școlar.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc vacant din Prăjești (Parázs) se escrie concurs cu termin de 30 de zile dela prima publicare în organul diecezan.

Emolumentele: a) 300 cor. din cassada epitropiei culturale, b) Venite stolare 10 cor. c) Pământ învățătoresc cu dreptul de pășunat rescumpărat în bani; 160 cor. d) 960 Hl. bucate rescumpărate în bani 12480 cor. e) 60 l. mazeră rescumpărată în bani 840 cor. f) 16 metri de lemne pentru învățator rescumpărate în bani împreună cu cărăușie 80 cor. g) Conferință 6 cor. Locuință în natură și grădină de legume. Intregirea salarului dela stat e în curgere.

Reparări mai mici și curățirea la locuința învățătorului, atât pe din lăuntru cât și pe din afară, cade în sarcina învățătorului, iar a salei de învățământ în sarcina comunei bisericesti.

Alesul va provedea cantoratul fără alta remunerație.

La recourse sunt a se alătură în original următoarele documente: 1. Extras de botez, 2. Diploma de învățator, 3. Atestat de apartinență, 4. Atestat de serviciu.

Recursesle adresate comitetului parohial din Prăjești, sunt a se înaintă oficiului ppbiteral din Buteni (Körösbökény), având reflectanții a se prezenta în cu-

tare duminică ori sârbătoare în sfânta biserică din Prăjești spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Florian Roxin* ppbiter, insp. școl.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea stațiunii învățătoresci din Moneasa (Manyháza) se escrie concurs cu termin de 30 zile dela prima publicare în organul diecezan.

Emolumentele: Din cassa epitropiei parohiale 320 cor. Pentru lemne 120 cor., din cari este a se încălzi și sala de învățământ, curatoratul 20 cor. Pentru conferințe 20 cor. Pentru scripturistică 10 cor.

Școala corespunde legii, iar salarul e întregit dela stat.

Alesul va fi obligat să prevadă cantoratul pe lângă stolarul obicinuit și să înființeze și conducă cor bisericesc fără altă remunerație.

Recursesle sunt a se ajustă cu următoarele documente originale: 1. Extras de botez, 2. Diploma de învățator, 3. Atestat de apartinență, 4. Atestat serviciu.

Reflectanții au să se prezinte în sfânta biserică din Moneasa, iar recursesle adresate comitetului parohial să se trimită oficiului ppresbiteral din Buteni.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Florian Roxin*, ppresb. insp. școl.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc vacant din Roșia (Borosrôsa) se escrie concurs cu termin de 30 zile dela prima publicare în organul diecezan „Bis. și Școala”.

Emolumente: În bani gata 362 cor. 5 șinice grâu, 5 șinice cucuruz, 16 m. lemne numai pentru învățator, pentru conferințe 12 cor., scripturistica 6 cor., la oaltă dau 600 cor. Intregirea e în curgere dela stat.

La recourse sunt a se alătură în original următoarele documente: 1. Extras de botez, 2. Diploma de învățator, 3. Atestat de apartinență, 4. Atestat de serviciu.

Alesul va provedea strana fără altă remunerație.

Recursesle adresate către comitetul parohial din Roșia sunt a se înaintă P. O. Of. ppbit. din Buteni (Körösbökény), având reflectanții a se prezenta în cutare duminică ori sârbătoare în sfta biserică, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Florian Roxin*, ppbiter, insp. școl.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc vacant din Văsoaia (Vészalja) cott Arad se escrie concurs cu termin de 30 zile dela prima publicare în organul diecezan.

Emolumentele: a) 600 cor. din cassada epitropiei culturale, b) 20 cor. pentru conferință, c) 8 cor. pentru scripturistica, d) Cvarțir și grădină de 1/2 jugh. catastral.

Pentru curatorat și încălzitul salei de învățământ se va îngrijii comuna bisericăască.

Urcarea salarului fundamental și cvincvenalele nu le asigură com. bis. ci se vor cere dela stat.

La recourse sunt a se alătură în original următoarele documente: 1. Extras de botez, 2. Diploma de învățator, 3. Atestat de apartinență (illetőségi bizonyítvány) dela antistia comunală, 4. Atestat despre serviciul prestat.

Alesul va fi deobligat a providea strana fără altă remunerare.

Recursele adresate comitetului parohial din Văsoaia sunt a se înainta oficiului ppresbiteral din Buteni (Körösbökény) având reflectanții a se prezenta în cutare duminică ori sărbătoare în sfta bis. din Văsoaia spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Florian Roxin*, ppresbiter inspector școlar.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc vacant din *Camna* (Kávna) se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul diecezan „*Bis. și Școala*“.

Emolumente: Din cassada epitropiei parohiale suma de 561 cor., locuință și supraedificate. lemne 15 m. și pentru sala de inv., conf. 10 cor. Intregirea de stat e în curgere.

La recurse sunt a se alătară în original următoarele documente: 1. Estras de botez. 2. Diploma de învățător. 3. Atestat de apartinență. 4. Atestat de serviciu.

Alesul va providea strana fără alta remunerație.

Recursele adresate către comitetul parohial din *Camna* sunt a se înainta P. O. Of. ppbit. din Buteni Körösbökény, având reflectanții a se prezenta în cutare duminică ori sărbătoare în sfta biserică, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Florian Roxin* ppbiter, insp. școl.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea parohiei vacante din *Comiat* (Temeskomját) ppbiteratul *Lipovei*, în conformitate cu concluzul Ven. Consistor de sub Nr. 6240/1913, prin aceasta se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios „*Biserica și Școala*“.

Venitele acestei parohii sunt:

1. Casă parohială cu intravilan de 800 st. □.
2. Jumătate sesiune parohială constătoare pin 16 jughere catastrale.

3. Stolele legale.

4. Birul legal.

5. Eventuala întregire dela stat.

Alesul are să supoarte toate dările publice după întreg venitul parohial și să catehizeze la școala confesională fără alta remunerație.

Parohia e de *clasa III-a* deci reflectanții au să dovedească că posed asemenea ecalificație, iar recursele ajustate conform Regulamentului în vigoare, adresate comitetului parohial gr. or. rom. în *Comiat* le vor subșterne P. On. Oficiu protopopesc gr. or. rom. în *Lipova* (Lippa) îndatorafi fiind a se prezenta pe lângă stricta observare a §-ului 33 din Regulamentul pentru parohii, în sf. biserică din loc, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Dat în ședința comitetului parohial gr. or. rom. din *Comiat*, ținută la 7/20 august 1913.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Fabriciu Manuilă*, protopresbiter.

—□—

3—3

TELEFON Nr. 188.

TELEFON Nr. 188.

RUBINSTEIN MÓR

SPEDITOR

TRANSPORTAJ CU AUTOMOBILE

Întreprinde tot felul de transportări, împachetări și vămuri. **Strămută** pe lângă responsabilitate, cu căruțele pt. transportul mobilelor de 6, 7, 8 și 9 metri, cari sunt scutite de viermi (stelnițe), și tapetate după sistemul francez, — în ori care parte a țării. Depozitul de ape minerale al domeniului contelui Schönborn Bucheim Frigyes' Magazin stabil și umplere proaspătă a apelor minerale Szolyval, Pannonia, Polenal și Luhu Erzsébet. Tot aici se capătă renumita apă „*Málnási Borviz*“ în sticle de 1 litru, care o transportă și la locuință, prin schimbul sticlei, sticla a 20 fil. Revanzătorii capă a rabat. Diferite mobile folosite, dar în stare bună, rămase îndărăt dela transportări și strămutări, se vând pe lângă prețuri excepționale ieftine. Casse de fier nouă sau folosite se află de vânzare pe lângă prețuri moderate. 22

ARAD, STRADA WEITZER JÁNOS. ◆ PALATUL MINORITILOR.

A apărut

◆ CAZANIA ◆

cu litere latine în ediția nouă și costă exemplarul legat în pele roșie **Cor. 14.**

De vânzare la:

◆ LIBRĂRIA DIECEZANĂ, ARAD. ◆

La *Librăria Diecezană din Arad*
se află de vânzare

Molitvelnicul cu litere latine

legat à cor. 14.

